

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025.gada 19.novembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ieva Višķere, senatori Jānis Pleps un Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja akciju sabiedrības „Nordeka” blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 13.augusta lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt akciju sabiedrības „Nordeka” pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Iepirkuma procedūras rezultātā 2021.gada 9.aprīlī starp valsts sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Autotransporta direkcija” (turpmāk – Autotransporta direkcija) un pieteicēju – akciju sabiedrību „Nordeka” – tika noslēgti divi līgumi – līgums Nr. ATD/ST-2021/01-Cēsis par sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu ar autobusiem reģionālās nozīmes maršrutu tīkla daļā „Cēsis” un līgums Nr. ATD/ST-2021/04-Limbaži, Sigulda par sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu ar autobusiem reģionālās nozīmes maršrutu tīkla daļā „Limbaži, Sigulda” (turpmāk – strīdus līgumi).

2022.gada 29.jūnijā Autotransporta direkcija un pieteicēja vienojās par grozījumiem strīdus līgumos, par gadu atliekot pakalpojumu sniegšanas uzsākšanas termiņu. Citas iepirkumā ieinteresētās personas vērsās tiesā, pārsūdzot šos strīdus līgumu grozījumus. Ar 2023.gada 8.maijā spēkā stājušos Administratīvās rajona tiesas spriedumu lietā Nr. A42023522 minētie grozījumi strīdus līgumos tika atzīti par nepieļaujamiem un spēkā neesošiem.

Pēc minētā tiesas sprieduma Autotransporta direkcija 2023.gada 30.maijā nolēma vienpusēji izbeigt strīdus līgumus. Pieteicēja vērsās tiesā, iebilstot pret to un prasot, lai strīdus līgumi tiktu atzīti par spēkā esošiem. Pamatojoties uz pieteicējas pieteikumu, tika ierosināta lieta Nr. A420200123. Šajā lietā Administratīvā rajona tiesa ar 2024.gada 20.februāra spriedumu atzina, ka Autotransporta direkcijai bija tiesības vienpusēji izbeigt strīdus līgumus, un pieteicējas pieteikumu noraidīja. Minētais tiesas spriedums stājās spēkā 2024.gada 6.augustā, kad ar Senāta rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKA-549/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0806.A420200123.10.L](https://www.ecli.lv/AT/2024/0806.A420200123.10.L), tika atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar pieteicējas kasācijas sūdzību. Rīcības sēdes lēmumā senatoru kolēģija citstarp pamatoja, kāpēc nesaskata pamatu šajā lietā vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

[2] Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu, lūdzot atzīt valsts pieļautu Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta pārkāpumu, lietā Nr. A420200123 nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2025.gada 13.augusta lēmumu pieteicējas pieteikumu atteicās pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu (lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā). Tiesnesis atzina, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 3., 103. un 184.panta normām administratīvā procesa kārtībā ir izskatāmi prasījumi par valsts potenciāli pieļautiem pārkāpumiem, īstenojot izpildvaru. Savukārt valsts rīcība, īstenojot tiesu varu, nav pakļauta administratīvās tiesas kontrolei. Līdz ar to prasījums par atlīdzinājumu, ja Eiropas Savienības tiesību pārkāpums ir radies dalībvalsts tiesas rīcības dēļ, ir pakļauts vispārējās jurisdikcijas tiesai, nevis administratīvajai tiesai. Tiesnesis papildus arī norādīja, ka tiesību avoti neparedz iespēju dalībvalsts tiesā prasīt atzīt Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, nelūdzot atlīdzinājumu par pārkāpumu.

[3] Pieteicēja par minēto tiesneša lēmumu iesniedza blakus sūdzību, kas pamatota ar turpmāk izklāstītajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicēja piekrīt tiesnesim, ka, prasot atzīt valsts pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, ir jāprasa arī atbilstošs atlīdzinājums. Tomēr pieteicēja to konkrētajā gadījumā ir darījusi, jo vēlas kā atlīdzinājumu par valsts pieļauto pārkāpumu, lietā Nr. A420200123 nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā, saņemt pārkāpuma konstatējumu. Neatzīstot tiesības prasīt šāda veida atlīdzinājumu, netiek nodrošināta efektīva tiesību aizsardzība.

[3.2] Jautājums par to, kurai tiesai pakļauts prasījums par valsts pārkāpuma, nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā, konstatēšanu, nav noregulēts. Šādu likuma robu tiesa var aizpildīt, pēc analogijas piemērojot Administratīvā procesa likuma 184.panta otrās daļas 2.punktu, kas noteic, ka administratīvā procesa kārtībā izskatāmi pieteikumi par administratīvā akta izdošanas procesā iestādes pieļautu būtisku procesuālo pārkāpumu.

[3.3] Pieteicēja nelūdz pārskatīt tiesas rīcību, nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, bet gan lūdz konstatēt valsts pārkāpumu, proti, lūdz konstatēt, ka, administratīvajā lietā Nr. A420200123 nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai, ir pieļauts Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta pārkāpums. Līdz ar to šajā lietā nav pamata atsaukties uz judikatūras atziņām, ka tiesu varas īstenošanas ietvaros pieļauta rīcība nav pakļauta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

[3.4] Ja pieteicējai, lai panāktu valsts pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma konstatējumu, jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā, nevis administratīvajā tiesā, tiek pārkāpts Eiropas Savienības tiesībās atzītais efektivitātes princips un līdzvērtības princips. Minētais pamatojams ar to, ka lietas izskatīšana civilprocesuālā kārtībā ir pieteicējai sarežģītāka, jo tajā tiek piemērots sacīkstes, nevis objektīvās izmeklēšanas princips un ir maksājamas lielākas valsts nodevas. Nebūtu arī pieļaujams, ka valsts pārkāpums, kas ir pieļauts vienā procesā (administratīvās lietas izskatīšanā), jākonstatē citā procesā (civilprocesuālā kārtībā).

[3.5] Pieteicēja ir vērsusies tiesā arī ar pieteikumu par zaudējumu atlīdzību, kas radīti ar Autotransporta direkcijas rīcību saistībā ar strīdus līgumiem. Vienlīdzības principam pretējs būtu risinājums, kad no vienas lietas izrietošus atlīdzinājuma prasījumus skatītu dažādos procesos (par atlīdzinājumu par Autotransporta direkcijas radītajiem zaudējumiem – administratīvajā tiesā, bet par atlīdzinājumu par valsts pārkāpumu, nevēršoties ar jautājumu Eiropas Savienības Tiesā, – civilprocesuālā kārtībā).

[3.6] Pieteicēja arī lūdz Senātu blakus sūdzības izskatīšanas ietvaros vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

Motīvu daļa

[4] Senātam izskatāmajā lietā jāizšķir jautājums par to, vai pieteikums, ar kuru lūgts atlīdzinājums – konstatējums, ka valsts pieļāvusi Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta pārkāpumu, tiesai administratīvās lietas izskatīšanas ietvaros nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciāla nolēmuma lūgumu, ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā.

[5] Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.pants noteic, ka Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par Eiropas Savienības tiesību normu spēkā esību un interpretāciju un lūgumu

sniegt prejudiciālo nolēmumu Eiropas Savienības Tiesai var iesniegt dalībvalsts tiesa, ja tā uzskata, ka tai sprieduma taisīšanai ir nepieciešams Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālais nolēmums. Vienlaikus minētais pants arī paredz, ka tai dalībvalsts tiesai, kuras nolēmums nav pārsūdzams, ir pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

Eiropas Savienības Tiesa, skaidrojot minētā panta jēgu un to tā izrietošo dalībvalsts tiesu pienākumu, ir norādījusi, ka ar prejudiciālā nolēmuma procedūru ir izveidots tiesnešu dialogs starp Eiropas Savienības Tiesu un dalībvalstu tiesām ar mērķi nodrošināt Eiropas Savienības tiesību vienvēdīgu interpretāciju. Tāpēc valsts tiesai ir visplašākās tiesības un pat pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā, ja tā uzskata, ka valsts tiesā izskatāmā lieta rada jautājumus par lietā piemērojamo Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esību un attiecīgi ir vajadzīgs Eiropas Savienības Tiesas nolēmums par tiem. Pienākums šādā situācijā vērsties ar jautājumu Eiropas Savienības Tiesā ir valsts tiesai, kuras nolēmums ir galīgs. Šī tiesa ar jautājumu var tomēr nevērsties, ja tā konstatē, ka: 1) jautājumam par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esību lietas izspriešanā nav nozīmes, 2) Eiropas Savienības Tiesa jau ir interpretējusi attiecīgo Eiropas Savienības tiesību normu vai 3) Eiropas Savienības tiesību pareiza interpretācija ir tik acīmredzama, ka nerada nekādas pamatotas šaubas (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2021.gada 6.oktobra sprieduma lietā „Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi un Catania Multiservizi”*, C-561/19,[ECLI:EU:C:2021:799](#), 27., 28., 32.–35.punkts).

[6] Eiropas Savienības tiesībās konsekvēnti atzītais valsts atbildības princips noteic, ka dalībvalstij ir jāatlīdzina privātpersonai kaitējums (zaudējumi), ko dalībvalsts ar Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu tai nodarījusi, jo pretējā gadījumā tiktu apdraudēta Eiropas Savienības tiesību pilnīga efektivitāte (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 1991.gada 19.novembra sprieduma apvienotajās lietās „Francovich un Bonifaci/Itālija”*, C-6/90 un C-9/90, [ECLI:EU:C:1991:428](#), 31.–37.punkts, 1996.gada 5.marta sprieduma apvienotajās lietās „Brasserie du pêcheur SA un Factortame Ltd and Others”, C-46/93 un C-48/93,[ECLI:EU:C:1996:79](#), 31., 32.punkts).

2003.gada 30.septembra spriedumā lietā „Köbler”, C-224/01, [ECLI:EU:C:2003:513](#), Eiropas Savienības Tiesa sniedza atbildi uz jautājumu, vai valsts atbildības princips ir piemērojams arī gadījumos, kad Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu ir pieļāvusi tiesa. Šajā lietā Eiropas Savienības Tiesa atkārtoti uzsvēra, ka valsts atbildības princips ir spēkā visos gadījumos, kad dalībvalsts pārkāpj Eiropas Savienības tiesības, lai arī kāda būtu dalībvalsts struktūra (institūcija), kuras darbība vai bezdarbība ir pārkāpuma pamatā. Tiesa norādīja, ka, ņemot vērā būtisko lomu, kāda tiesu varai ir privātpersonu tiesību, kuras izriet no Eiropas Savienības tiesībām, aizsardzībā, Eiropas Savienības tiesību pilnīga efektivitāte tiktu apšaubīta un tajās atzīto tiesību aizsardzība tiktu mazināta, ja privātpersonām tiktu liegts saņemt kompensāciju, kad viņu tiesības ir aizskartas tāda Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma dēļ, kas ir attiecināms uz dalībvalsts pēdējās instances tiesas nolēmumu. Tāpēc valsts atbildības princips attiecas arī uz Eiropas Savienības tiesību pārkāpumiem, kurus pieļāvusi pēdējās instances tiesa, ar nosacījumu, ka pārkāptā tiesību noteikuma mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, pārkāpums ir pietiekami būtisks (acīmredzams) un pastāv tieša cēloņsakarība starp šo pārkāpumu un privātpersonām nodarīto kaitējumu („Köbler” *lietas sprieduma 31.–36., 51.–59.punkts*). Vienlaikus šajā spriedumā Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka dalībvalstij ir jānodrošina, ka valstī ir kompetentā tiesa, kas var lemt par valsts atbildību par tiesas pieļauta Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma radīto kaitējumu indivīdam. Tiesa uzsvēra: ja par šo jautājumu nav attiecīga Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma, katras dalībvalsts iekšējā tiesiskajā kārtībā ir jānosaka kompetentā tiesa un jāpieņem sīki izstrādāti procesuālie noteikumi tiesvedībai, kas paredzēta, lai pilnībā aizsargātu tiesības, ko privātpersonām piešķir Eiropas Savienības tiesības. Eiropas Savienības Tiesa nevar iejaukties kompetences problēmu risināšanā, kuras var rasties valsts tiesiskajā kārtībā saistībā ar tādu tiesisko situāciju kvalifikāciju, kas ir balstītas uz Eiropas Savienības tiesībām („Köbler” *lietas sprieduma 45.–47.punkts*).

Pēc „Köbler”lietas sprieduma Eiropas Savienības Tiesa vēl vairākkārt uzsvērusi valsts atbildību par tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 28.jūlija sprieduma lietā „Tomášová”*, C-168/15,[ECLI:EU:C:2016:602](#), 18.–20.punkts, 2019.gada 29.jūlija sprieduma lietā „Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe”, C-620/17,[ECLI:EU:C:2019:630](#), 35., 36.punkts, 2020.gada 4.marta sprieduma lietā „Telecom Italia”, C-34/19,[ECLI:EU:C:2020:148](#), 67.–69.punkts). Tāpat Eiropas Savienības Tiesa savā judikatūrā vairākkārt apstiprinājusi jau „Köbler”lietas spriedumā uzsvērto, ka saskaņā ar procesuālās autonomijas principu, ja attiecīgajā jautājumā nav Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma, tā ir katras dalībvalsts kompetence noteikt kompetento tiesu un procesuālo kārtību prasībām, kas celtas, lai nodrošinātu to

tiesību aizsardzību, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Eiropas Savienības tiesībās, vienīgi valstīm jāraugās, lai to noteiktā kārtībā atbilstu līdzvērtības un efektivitātes principiem (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 27.jūnija sprieduma lietā „Agrokonsulting-04”, C-93/12, ECLI:EU:C:2013:432, 35., 36.punkts, 2017.gada 19.oktobra sprieduma lietā „Raimund”, C-425/16, ECLI:EU:C:2017:776, 40., 41.punkts*).

No minētās Eiropas Savienības Tiesas judikatūras secināms, ka, ja vien Eiropas Savienības tiesībās nav noteikts, kādā procesuālā kārtībā dalībvalstī izskatāmas lietas par valsts atbildību nodrošināt indivīdam atlīdzinājumu tiesas iespējami pieļauta Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma gadījumā, tā ir dalībvalsts pašas izvēle, kādā procesuālā kārtībā šādas lietas ir skatāmas, ja vien tiek nodrošināta efektīva tiesību aizsardzība.

[7] Senāts nekonstatē un arī pieteicēja nav norādījusi uz tādu Eiropas Savienības tiesisko regulējumu, kas noteiktu to, kurai ir jābūt kompetentajai tiesai, kas dalībvalstīs izskata pieteikumus par valsts atbildību tiesas iespējami pieļauta Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma gadījumā. Līdz ar to šis jautājums atbilstoši minētajai Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai un procesuālās autonomijas principam ir katras dalībvalsts pašas ziņā.

No blakus sūdzības izriet pieteicējas uzskats, ka konkrētajā gadījumā Latvijas tiesībās nav regulējuma par to, kurā tiesā šādā gadījumā būtu jāvēršas ar prasījumu par atbilstīgu atlīdzinājumu – pārkāpuma konstatēšanu, un tāpēc esot pamats tiesību tālākveidošanas ceļā pēc analogijas piemērot Administratīvā procesa likuma 184.panta otrās daļas 2.punktu par administratīvā akta izdošanas procesā iestāžu pieļautu procesuālu pārkāpumu konstatēšanu.

Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ nepiekrīt pieteicējai, ka Latvijas tiesiskais regulējums nesniedz atbildi uz to, kādā tiesā izskatāma prasība par valsts pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, tiesai nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā.

[8] Šajā sakarā Senāts vispirms norāda, ka nav nozīmes pieteicējas apgalvojumam, ka tā nelūdz pārskatīt tiesas rīcību, bet gan lūdz konstatēt valsts pieļautu Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta pārkāpumu, administratīvās lietas Nr. A420200123 izskatīšanā nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

Pirmkārt, nevietā ir pieteicējas apgalvojums, ka tā sūdzas par tādu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu – nevēršanos Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai, kuru lietā Nr. A420200123 esot pieļāvis ne tikai Senāts un pirmās instances tiesa, bet arī iestāde – Autotransporta direkcija. Pieteicēja pati ir tieši norādījusi, ka prasa konstatēt Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.panta pārkāpumu. Šis pants, kā jau iepriekš norādīts, paredz tiesas, nevis iestādes vēršanos Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu, turklāt pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā noteikts tikai pēdējās instances tiesai, savukārt iestādei vispār nav piešķirtas tiesības vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu. Līdz ar to ir acīmredzami, ka pieteicēja ir iesniegusi pieteikumu par atlīdzinājumu – valsts pārkāpuma konstatēšanu – saistībā ar tiesas rīcību, īstenojot tiesu varu (papildus sk. arī *iepriekš minētās „Tomášová” lietas sprieduma 36.punktu*).

Otrkārt, nav šaubu, ka atbilstoši valsts atbildības principam par Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, kas pieļauts ar tiesas rīcību, atbildīga ir valsts un līdz ar to tiesas pieļauts Eiropas Savienības tiesību normu pārkāpums vienmēr ir „pierēķināms” valstij kā valsts pieļauts pārkāpums. Tomēr tas nav iemesls uzskatīt, ka līdz ar to, vērtējot jautājumu par pieteikuma pakļautību, nav nozīmes tam, par kuras institūcijas potenciāli pieļautu pārkāpumu konkrētā gadījumā ir runa. Minētais pamatojams ar to, ka administratīvo tiesu kompetencē nav pārbaudīt *jebkuru* valsts rīcību, bet gan tikai tādu valsts rīcību, kas veikta, *īstenojot izpildvaru*. Tas tieši uzsvērts gan Administratīvā procesa likuma 2.pantā norādītajā likuma mērķī, kurā citstarp atklāta administratīvās tiesas kompetence kontrolēt *izpildvaras* darbības, gan Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā, kurā tiešā tekstā norādīts, ka tiesas nolēmumi nav uzskatāmi par administratīvajiem aktiem, un attiecīgi pieteikumi par ar tiesas nolēmumu pieļautas kļūdas konstatēšanu nav pieļaujami izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

[9] Lai arī Latvijas tiesiskajā regulējumā nav tādas tiesību normas, kurā *expressis verbis* (tiešā tekstā) būtu noteikts, kuras tiesas pakļautībā ir konstatēt valsts pieļautu pārkāpumu, tiesai nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu, jāņem vērā, ka atbilstoši šā lēmuma 6.punktā jau aplūkotojā Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai valstij ir pienākums izveidot mehānismu šāda pārkāpuma konstatēšanai ar mērķi nodrošināt privātpersonai atlīdzinājumu (kompensāciju) par Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma radīto kaitējumu

(zaudējumiem). Tādējādi Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma konstatēšana šādos gadījumos ir nesaraunami saistīta ar tiesību uz atlīdzinājumu īstenošanu (ir atlīdzinājuma piešķiršanas neatņemams elements).

Tam blakus sūdzībā būtībā piekrīt arī pieteicēja, paskaidrojot, ka konkrētajā gadījumā tās pieteikuma mērķis ir saņemt atlīdzinājumu (kompensāciju) pārkāpuma konstatēšanas veidā.

Tiesības uz atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā Latvijā visupirms noteic Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta trešais teikums, paredzot, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Turklāt Satversmes 92.panta pirmais teikums noteic arī to, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Satversmes tiesa (kuras spriedumos sniegtā tiesību normu interpretācija, kā zināms, ir vispārša) ir atzinusi, ka Satversmes 92.panta trešais teikums ir tieši piemērojams un gadījumā, kad nav speciāla regulējuma par to, kurā tiesā ir prasāms atlīdzinājums, pamatojoties uz Satversmes 92.panta trešo teikumu, ar prasību par kaitējuma atlīdzinājumu var vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā (piemēram, *Satversmes tiesas 2009.gada 28.maija sprieduma lietā Nr. [2008-47-01](#) 15.4. un 17.punkts*).

Tādējādi atbilstoši Satversmes 92.pantam, ja vien nav kāda speciāla regulējuma, atlīdzinājuma prasījums par kaitējumu, kas radies valsts pieļauta pārkāpuma rezultātā, ir pakļauts vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencei civilprocesuālā kārtībā.

[10] Minētais tiesiskais regulējums ir arī iedzīvināts praksē. Tā, piemēram, civillietā, kurā prasība bija celta pret valsti par atlīdzinājumu saistībā ar administratīvās tiesas iespējami pieļautu kļūdu, Senāts, ņemot vērā, ka nav cita speciāla regulējuma, atzina šādas lietas pakļautību izskatīšanai civilprocesuālā kārtībā (*Senāta 2010.gada 24.novembra sprieduma lietā Nr. [SKC-233/2010](#), C27035807, 15.2.–17.punkts*). Tāpat civilprocesuālā kārtībā tika skatīta lieta Nr. C27205510 par valsts atbildību par valsts pārkāpuma (konkrētajā gadījumā – likumdevēja pieļauta Satversmes pārkāpuma) nodarīta kaitējuma atlīdzināšanu, kas noslēdzās ar Senāta 2017.gada 5.oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-239/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1005.C27205510.1.S](#), atstājot negrozītu apgabaltiesas spriedumu, kurā atzīts, ka atbilstošs gandarījums par valsts pieļautā pārkāpuma radīto kaitējumu ir pats pārkāpuma atzīšanas fakts. Civilprocesuālā kārtībā pēc būtības ir skatīta arī lieta tieši par tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā (*Senāta 2025.gada 26.marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-170/2025, [ECLI:LV:AT:2025:0326.C69354423.17.L](#)*). Savukārt ar Senāta 2011.gada 22.jūlija lēmumu lietā Nr. SKA-782/2011 atzīts, ka pieteikums par atlīdzinājumu no valsts saistībā ar pārkāpumu, kas izpaudies, tiesai nepareizi piemērojot Eiropas Savienības tiesību normas un nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, ir pakļauts izskatīšanai civilprocesuālā, nevis administratīvā procesa kārtībā.

[11] Apkopojot minēto, Senāts atzīst, ka Latvijā no Satversmes 92.panta, aplūkojot to kopsakarā ar Satversmes tiesas atziņām, atvasināms regulējums par kompetento tiesu un procesuālo kārtību lietām par valsts atbildību gadījumos, kad tiesa, iespējams, pieļāvusi Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, nevēršoties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu. Proti, šādas lietas ir izskatāmas civilprocesuālā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā, un tiesu prakse arī apliecina šā tiesību aizsardzības mehānisma praktisku funkcionēšanu.

[12] Senāts nepiekrīt blakus sūdzībā paustajam viedoklim, ka šādu lietu izskatīšana vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā pārkāpj Eiropas Savienības tiesību principus – līdzvērtības principu un efektivitātes principu.

Kā jau minēts, Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalstu noteiktajai Eiropas Savienības tiesību aizsardzības procesuālajai kārtībai jāatbilst līdzvērtības principam un efektivitātes principam. Proti, šāda valsts noteiktā kārtība nedrīkst būt mazāk labvēlīga par to, kas reglamentē līdzīgas iekšēja rakstura situācijas (līdzvērtības princips), ne arī tāda, kas padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinā Eiropas Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips) (piemēram, *iepriekš jau minētās „Telecom Italia” lietas sprieduma 58.punkts un „Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe” lietas sprieduma 45.punkts*). Prasība pēc efektīva tiesību aizsardzības mehānisma izriet arī no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas, kuras 47.pants noteic, ka ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Eiropas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir

tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā.

[13] Ievērojot minēto, secināms, ka attiecībā uz dalībvalsts pienākumu atlīdzināt Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma radīto kaitējumu līdzvērtības princips noteic, ka valsts tiesību aktos ietvertie nosacījumi par atlīdzības prasījumu šādā gadījumā nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par nosacījumiem, kas attiecas uz līdzīgiem atlīdzinājuma prasījumiem dalībvalstī. Proti, līdzvērtības princips prasa, lai valstī noteiktā tiesību aizsardzības procesuālā kārtība būtu vienādi piemērojama prasībām, kas pamatotas ar Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, un prasībām, kas pamatotas ar iekšējo tiesību neievērošanu, ja to priekšmets un pamats ir līdzīgi (*iepriekš minētās „Agrokonsulting-04” lietas sprieduma 35.–39.punkts*).

Tādējādi atbilstoši līdzvērtības principam nebūtu pieļaujams, ka tiesību aizsardzības mehānisms gadījumiem, kad risināms jautājums par valsts atbildību sakarā ar tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, ir nelabvēlīgāks nekā tiesību aizsardzības mehānisms gadījumiem, kad risināms jautājums par valsts atbildību sakarā ar tiesas pieļautu nacionālo tiesību normu pārkāpumu. Savukārt pieteicējas norāde, ka līdzvērtības principam neatbilst tas, ka tiesa Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu pieļāvusi vienā procesā (administratīvās lietas izskatīšanas gaitā), bet atlīdzinājums par tiesas pieļauto Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu tiktu skatīts citā procesā (civilprocesā), neatbilst līdzvērtības principa jēgai.

Kā jau iepriekš norādīts, administratīvā procesa kārtībā nav skatāmi un līdz ar to administratīvajai tiesai nav arī kompetences konstatēt valsts pieļautus pārkāpumus, īstenojot tiesu varu. Administratīvajai tiesai šādas lietas nav pakļautas neatkarīgi no tā, vai persona vērsusies tiesā, norādot uz tiesas pieļautu nacionālās tiesību normas pārkāpumu vai norādot uz tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu. Šādas lietas ir pakļautas un tiek arī pēc būtības skatītas civilprocesuālā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā, ko apliecina, piemēram, jau norādītās lietas: lieta Nr. C27035807, kurā civilprocesuālā kārtībā tika skatīts prasījums par atlīdzinājumu saistībā ar administratīvās tiesas iespējami pieļautu nacionālās tiesību normas pārkāpumu, un lieta Nr. C69354423, kurā civilprocesuālā kārtībā tiks skatīts prasījums par atlīdzinājumu saistībā ar tiesas iespējami pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā. Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka Latvijā lietām par valsts atbildību sakarā ar tiesas iespējami pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu ir noteikts nelabvēlīgāks tiesību aizsardzības mehānisms nekā lietām par valsts atbildību sakarā ar tiesas iespējami pieļautu nacionālās tiesību normas pārkāpumu.

[14] Savukārt efektivitātes princips noteic, ka procesuālā kārtība, kādu valsts noteikusi personas no Eiropas Savienības tiesībām izrietošo tiesību aizsardzībai, nedrīkst būt tāda, kas praksē kaitējuma atlīdzības saņemšanu padarītu neiespējamu vai to pārmērīgi apgrūtinātu.

Senāts norāda, ka nav nekāda pamata uzskatīt, ka vērsšanās vispārējās jurisdikcijas tiesā un lietas skatīšana civilprocesuālā kārtībā liedz personai efektīvi aizsargāt tiesības, padara šo tiesību aizsardzību neiespējamu vai būtiski apgrūtinātu. Civilprocess garantē tiesībām uz taisnīgu tiesu, tostarp – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47.panta prasībām, atbilstošu lietu izskatīšanu, un ne no Eiropas Savienības tiesībām, ne no Eiropas Savienības Tiesas judikatūras neizriet, ka valstij personas no Eiropas Savienības tiesībām izrietošo tiesību aizsardzībai būtu jāparedz tāds tiesas process, kurā lietas tiek skatītas atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam. Lietu izskatīšana atbilstoši sacīkstes principam atbilst tiesību uz taisnīgu tiesu prasībām. Pieteicēja nav arī pamatojusi, kāpēc šādu lietu izskatīšana civilprocesā atbilstoši sacīkstes principam padarītu pieteicējai tiesību aizsardzību neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinātu. Tāpat pieteicēja nav pamatojusi, ka civilprocesā noteiktās valsts nodevas būtu tādas, ka liegtu pieteicējai pieeju tiesai. Savukārt pieteicējas norāde, ka vienlīdzības principam neatbilst situācija, ka par atlīdzinājumu, kas nodarīts ar iestādes (Autotransporta direkcijas) pieļautu pārkāpumu, var vērsties administratīvajā tiesā, bet par atlīdzinājumu, kas nodarīts ar tiesas pieļautu pārkāpumu, nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā, ir tikai neargumentēts pieteicējas subjektīvs uzskats. Tas vien, ka procesuālā kārtība atlīdzinājumam, kas saistīts ar iestādes rīcību, un atlīdzinājumam, kas saistīts ar cita veida tiesas rīcību, ir atšķirīga, nenorāda uz vienlīdzības principa pārkāpumu.

[15] Pieteicēja blakus sūdzībā izvērsti argumentējusi par to, kāpēc valsts pieļauta pārkāpuma, tiesai nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, radītā kaitējuma atbilstīgs atlīdzinājums

individam varētu būt ne tikai mantiska rakstura kompensācija, bet arī pārkāpuma konstatēšana pati par sevi. Šie pieteicējas argumenti izteikti saistībā ar pirmās instances tiesas tiesneša lēmumā ietverto tēzi, ka nebūtu pieļaujams tāds atlīdzinājuma pieteikums, kurā tiek prasīta tikai pārkāpuma konstatēšana bez mantiska rakstura kompensācijas.

Senāts atzīst, ka ne minētajai tiesneša izteiktajai tēzei, ne pieteicējas pretargumentiem nav nozīmes konkrētās blakus sūdzības izlemšanā. Kā jau minēts, atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai valsts atbildības princips prasa, lai dalībvalstī būtu nodrošināta iespēja neatkarīgā un objektīvā tiesā prasīt atlīdzinājumu arī par tādu kaitējumu (zaudējumiem), kas privātpersonai nodarīts ar Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu. Tam blakus sūdzībā piekritusi arī pieteicēja, vien norādot, ka atlīdzība (kompensācija), kuru tā konkrētajā gadījumā vēlas no valsts saņemt par tiesas, pieteicējasprāt, pieļautu pārkāpumu, nevēršoties ar jautājumu Eiropas Savienības Tiesā, ir pārkāpuma konstatēšana.

Tādējādi pieteicēja ir vērsusies tiesā ar pieteikumu pret valsti par atlīdzinājumu saistībā ar kaitējumu, kas pieteicējai esot nodarīts ar tiesas iespējami pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, un Senātam jāizlemj tas, kurai tiesai ir pakļauts šāds pieteikums. To Senāts šajā lēmumā arī ir izdarījis, secinot, ka pieteicējas pieteikums ir pakļauts izskatīšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā. Savukārt jautājums par to, vai ir iestājušies no Eiropas Savienības tiesībām izrietošie priekšnoteikumi valsts atbildībai un kāds būtu atbilstīgs atlīdzinājums šāda valsts iespējama pārkāpuma gadījumā, jau attiecas uz pieteicējas pieteikuma pamatotību un lietas izspriešanu pēc būtības. Tāpēc tas, vai pieteicējas norādītais atlīdzinājuma pamats un izvēlētais atlīdzinājuma veids (pārkāpuma konstatēšana pati par sevi) ir pieļaujams, ir tiesas, kura izskatītu pieteicējas prasījumu pēc būtības, kompetencē, proti, vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Līdz ar to pirmās instances tiesas tiesnesis šajā lietā nevietā ir izteicies par to, kāda veida atlīdzinājums varētu būt pieļaujams, jo, tā kā šāda veida lieta nav pakļauta administratīvajām tiesām, tiesnesim nebija pamata izteikties par to, vai pieteicējai ir tiesības prasīt konkrēta veida atlīdzinājumu. Tomēr šī tiesneša kļūda nav ietekmējusi to, ka tiesnesis vispārīgi pareizi atzinis, ka pieteicējas pieteikuma izskatīšana nav pakļauta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

[16] Pieteicēja ir lūgusi Senātu, izlemjot blakus sūdzību, vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar šādiem jautājumiem:

1) vai ir pieļaujams tāds nacionālais procesuālais regulējums, prasot valsts atbildību saistībā ar Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, ka pieteicējai pārkāpuma esība ir jāpierāda procesā, kurš ir sarežģītāks (sacīkstes princips) un kurš ir dārgāks salīdzinājumā ar procesu, kurā valsts pieļāva Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu?

2) vai, prasot valsts atbildību saistībā ar Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, pieteicēja ir tiesīga prasīt pārkāpuma konstatēšanu bez automātiska mantisko zaudējumu pieprasījuma?

3) vai, ja uz otro jautājumu atbilde ir apstiprinoša, šāds spriedums par Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma konstatēšanu var būt par pamatu, lai atjaunotu tiesvedību lietā, kurā tika pārkāptas Eiropas Savienības tiesības un nebija uzdoti lietas taisnīgai izlemšanai būtiski prejudiciāli jautājumi, vai vēlāk pieprasīt zaudējumu atlīdzību, ja pastāv apstākļi, kas uzreiz zaudējumu atlīdzību liedz pieprasīt?

[17] Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka konkrētās blakus sūdzības izskatīšanas vajadzībām Senātam nav pamata vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

[17.1] Saistībā ar pieteicējas rosināto pirmo jautājumu Senāts norāda turpmāk izklāstīto.

Kā jau iepriekš norādīts, Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka pēdējās instances tiesa ar jautājumu par lietā piemērojamo tiesību normu interpretāciju tiesā var nevērsties, ja tā konstatē, ka: 1) jautājumam par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esību lietas izspriešanā nav nozīmes, 2) Eiropas Savienības Tiesa jau ir interpretējusi attiecīgo Eiropas Savienības tiesību normu vai 3) Eiropas Savienības tiesību pareiza interpretācija ir tik acīmredzama, ka nerada nekādas pamatotas šaubas. Tieši valsts tiesai, kura iztiesā lietu, ir jāizvērtē gan Eiropas Savienības Tiesai uzdodamo jautājumu nepieciešamība, gan to nozīmīgums.

Šā lēmuma 6., 12. un 13.punktā aplūkotā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra skaidri norāda uz to, ka atbilstoši valsts atbildības principam dalībvalstij ir jānodrošina, ka valstī ir kompetentā tiesa, kas var lemt par valsts atbildību par tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma radīto kaitējumu (zaudējumiem) privātpersonai. Vienlaikus saskaņā ar procesuālās autonomijas principu tā ir katras dalībvalsts kompetence noteikt kompetento tiesu un procesuālo kārtību prasībām, kas celtas, lai nodrošinātu to tiesību aizsardzību, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Eiropas Savienības tiesībās. Eiropas Savienības Tiesa nevar iejaukties kompetences problēmu risināšanā, kuras var rasties valsts tiesiskajā kārtībā saistībā ar tādu tiesisko situāciju kvalifikāciju, kas ir balstīta uz Eiropas Savienības tiesībām (piemēram, iepriekš minētās „Köbler” lietas sprieduma 45.–47.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2024.gada 19.decembra sprieduma lietā „Vivacom Bulgaria”, C-369/23, [ECLI:EU:C:2024:1043](#), 36.punkts). Eiropas Savienības Tiesa arī uzsvērusi, ka dalībvalstij principā nav liegts noteikt tiesu, kurai ir kompetence lemt par valsts atbildību par zaudējumiem, kas privātpersonām nodarīti tādu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu dēļ, kuri izriet no tiesas sprieduma, ja vien ir veikti pasākumi, lai nodrošinātu kompetentās tiesas neatkarību un objektivitāti („Vivacom Blugaria” lietas sprieduma 37.punkts).

Tādējādi saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru kompetentās tiesas un procesuālās kārtības noteikšana šāda veida prasījumiem ir pašas dalībvalsts ziņā. Vienlaikus Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā jau ir sniegta norāde uz to, ka dalībvalstu noteiktajai Eiropas Savienības tiesību aizsardzības procesuālajai kārtībai jāatbilst līdzvērtības principam un efektivitātes principam, kā arī ir sniegta skaidra atbilde par to, kā saprotami līdzvērtības un efektivitātes principi (piemēram, iepriekš minētās „Telecom Italia” lietas sprieduma 58.punkts, „Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe” lietas sprieduma 45.punkts).

Līdz ar to blakus sūdzības izskatīšanai būtiskās Eiropas Savienības tiesību normas Eiropas Savienības Tiesa jau ir interpretējusi, un no tām izrietošie nosacījumi par to, kādai ir jābūt procesuālajai kārtībai, kādā valsts nodrošina personai iespēju prasīt atlīdzinājumu par tiesas pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, ir skaidri. Senāts šajā lēmumā ir izvērtējis Latvijas tiesisko regulējumu un secinājis, ka tas sniedz atbildi uz to, kas ir kompetentā tiesa un kāda ir procesuālā kārtība prasībām par valsts atbildību tiesas iespējami pieļautu Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma gadījumā. Tāpat Senāts, balstoties Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā, jau secināja, ka Latvijā iedibinātā procesuālā kārtība atbilst līdzvērtības un efektivitātes principam. Līdz ar to, lai Senāts šajā blakus sūdzības lietā varētu izlemt jautājumu par pieteicējas pieteikuma pakļautību, nav nepieciešamības vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciālā jautājuma lūgumu.

[17.2] Attiecībā uz pieteicējas rosināto otro un trešo jautājumu norādāms, ka atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai prejudiciālā nolēmuma procedūrā Eiropas Savienības Tiesa sniedz valsts tiesām atbildi par tādiem Eiropas Savienības tiesību interpretācijas elementiem, kuri tām ir nepieciešami, lai atrisinātu izskatāmās lietas (piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 5.decembra sprieduma lietā „M.A.S. un M.B.”, C-42/17, [ECLI:EU:C:2017:936](#), 23.punkts). Līdz ar to prejudiciālā nolēmuma lūgumā dalībvalsts tiesa var vērsties Eiropas Savienības Tiesā tikai ar tādiem jautājumiem, atbilde uz kuriem tiesai ir nepieciešama, lai varētu izlemt lietu, kuras ietvaros jautājums tiek uzdots.

Izskatāmajā blakus sūdzības lietā Senātam ir jāizšķir jautājums par pieteicējas pieteikuma pakļautību, nevis jāizspriež pieteicējas pieteikuma pamatotība pēc būtības. Tāpat arī šīs blakus sūdzības izskatīšanai Senātam nav jārisina jautājums par tālākām tiesiskām sekām, kādas varētu būt, ja ar tiesas spriedumu tiktu atzīts tiesas pārkāpums, nevēršoties ar prejudiciālā jautājuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā. Līdz ar to blakus sūdzības izskatīšanas vajadzībām Senātam nav nepieciešams risināt jautājumu par to, uz kādu tieši atlīdzinājuma veidu pieteicēja varētu pretendēt un vai tiesas spriedums, kurā konstatēts Eiropas Savienības tiesību pārkāpums, tiesai nevēršoties ar prejudiciālā nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā, var būt par pamatu, lai atjaunotu tiesvedību lietā, kurā tika pieļauts attiecīgais pārkāpums.

Ievērojot minēto, Senātam nav pamata izskatāmās lietas ietvaros vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar pieteicējas rosinātajiem jautājumiem.

Senāts papildus norāda, ka pieteicējas rosinātais jautājumu formulējums jebkurā gadījumā neatbilst tam, ar kādiem jautājumiem tiesa var vērsties Eiropas Savienības Tiesā. Atbilstoši prejudiciālā nolēmuma dialoga būtībai dalībvalsts tiesai, vērstoties Eiropas Savienības Tiesā, nepieciešams norādīt konkrētas Eiropas Savienības tiesību normas. Ja lūgumā uzdot prejudiciālos jautājumus nav identificētas Eiropas Savienības tiesību normas, uzdotie

prejudiciālie jautājumi nav pieņemami (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2003.gada 25.februāra rīkojums lietā „Simoncello un Boerio”, C-445/01, [ECLI:EU:C:2003:105](#), un 2020.gada 28.maija rīkojums lietā „U.T.G. - Prefettura di Foggia”, C-17/20,[ECLI:EU:C:2020:409](#)). Jautājumos, kurus pieteicēja lūdz Senātu uzdot Eiropas Savienības Tiesai, nav norādītas konkrētas Eiropas Savienības tiesību normas, kuru interpretāciju Eiropas Savienības Tiesai būtu jāskaidro. Savukārt Senāts, kā jau iepriekš norādīts, pats nesaskata nepieciešamību izskatāmās blakus sūdzības izlemšanai lūgt Eiropas Savienības Tiesai skaidrot kādas Eiropas Savienības tiesību normas interpretāciju.*

[18] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais pirmās instances tiesas tiesneša lēmums ir atstājams negrozīts, bet pieteicējas blakus sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 13.augusta lēmumu, bet akciju sabiedrības „Nordeka” blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

I. Višķere J. Pleps L. Slica